

Rad je za objavljivanje ustupljen Portalu kvalitet (www.kvalitet.org.rs) i ne može se kopirati, menjati, niti na drugom mestu objavljivati bez saglasnosti autora

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

Zdravko Erdeljan
E mail: zerdeljan@open.telekom.rs

Rezime:

Svrha zapisa je da obezbedi dokaze o ispunjavanju zahteva i efektivnom upravljanu pri realizaciji definisanih procesa u okviru dokumentovanog sistema menadžmenta organizacije.

Zapisi obezbeđuju informacije o:

- stepenu ostvarenja ciljeva kvaliteta,
- nivou zadovoljenosti ili nezadovoljenosti korisnika proizvodima ili uslugama i
- rezultatima sistema kvaliteta kod preispitivanja i poboljšavanja proizvoda i usluga.

Pored standarda sistema menadžmenta i pojedini zakoni i propisi regulišu evidenciju i praćenje zapisa radi zaštite raspolaganja pojedinim informacijama

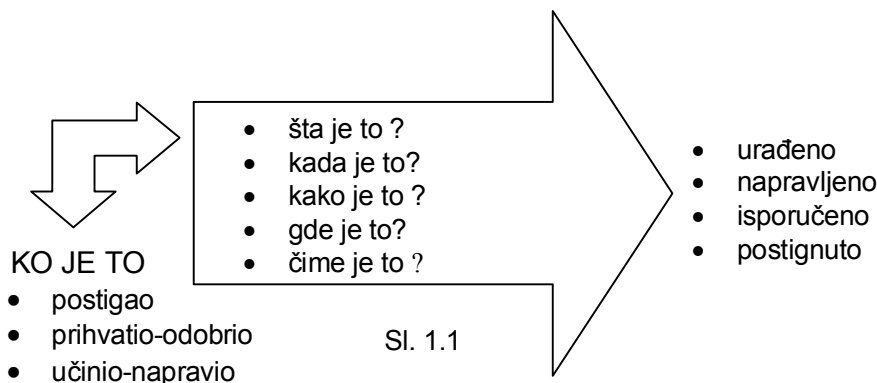
1 UVOD

Zapis je dokument (1.1) kojim se iskazuju dobijeni rezultati ili daju dokazi o izvršenim aktivnostima.*
SRPS ISO 9000:2007

Iz prednje definicije sledi primena zapisa:

- za analizu radi identifikacije trendova,
- za korektivnu akciju i njenu efikasnost,
- o odgovarajućim performansama isporučioaca i
- o veštini i obučavanju osoblja

Tokom odvijanja aktivnosti u sistemu menadžmenta organizacije dolazi do potreba za dokazom o obavljenim aktivnostima-zapisima vodeći računa o tome da zapisi treba da daju odgovor na pitanja (slika 1.1):

(1.1*) Dokument predstavlja svaki zapis, odnosno svedočanstvo, bilo koje vrste, oblika i tehnike izrade (rukopis, štampani dokument, crtež, elektronski dokument i dr.) koji sadržajem, kontekstom i strukturom pruža dokaz o aktivnosti koju pravno ili fizičko lice preuzima, obavlja ili zaključuje u vršenju svoje delatnosti, koji je overen i potpisan (iz Zakona o arhivskoj građi i arhivskoj službi) **Dokument** : Informacija i medijum na kojem se ona nalazi. (Skup dokumenata, na primer specifikacije i zapisi, često se naziva "dokumentacija")- podaci iz SRPS ISO 9000:2007

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

2. UPRAVLJANJE ZAPISIMA

Zapisi nastaju tokom aktivnosti na realizaciji procesa u sistemu menadžmenta organizacije i dokazuju da su te aktivnosti realizovane, te stoga predstavljaju veoma važan deo dokumentovanog sistema organizacije.

Od zapisa se traži da je:

- **Autentičan** zapis za koga se može dokazati:
 - da jeste ono što se u njemu tvrdi da jeste,
 - da ga je uradilo ili poslalo fizičko ili pravno lice za koje se tvrdi da ga je uradilo ili poslalo i
 - da je stvoren ili poslat u ono vreme u koje se tvrdi da je to urađeno;
- **Celovit** zapis koji je potpun i neizmenjen;
- **Upotrebljiv** zapis koji je moguće locirati, pretražiti, predstaviti i interpretirati ;
- **Jednoznačan**, navodi u zapisu nisu dvosmisleni;
- **Čitak** i jasan tekst zapisa, posebno kod rukom pisanih podataka;
- **Verodostojan** zapis čijem se sadržaju može verovati da potpuno i tačno predstavlja poslovne aktivnosti ili činjenice koje potvrđuju i na koje se može osloniti tokom narednih poslovnih aktivnosti;
- **Pravilno označen** odgovarajućim identifikacionim oznakama i
- **Dostupan** svim zaposlenim vezanih za njihovu primenu i realizaciju.

Svi menadžment standardi u većoj ili manjoj meri daju uputstva za upravljanje zapisima kao što je to kod:

- SRPS ISO 9001:2008, tačka 4.2.4 Upravljanje zapisima

Zapisi koji su ustanovljeni, da bi se obezbedio dokaz o usaglašenosti sa zahtevima i o efektivnom funkcionisanju sistema menadžmenta kvalitetom mora se upravljati.

Organizacija **mora** da uspostavi dokumentovanu proceduru, kojom se definiše upravljanje potrebno za identifikaciju, skladištenje, zaštitu, pretraživanje, vreme čuvanja i odbacivanje zapisa.

Zapisi moraju biti čitki, laki za identifikovanje i pretraživanje.

- SRPS OHSAS 18001:2008, tačka 4.5.4 Upravljanje zapisima (2.1*)

Organizacija **mora** da uspostavi i održava zapise da bi se obezbedio dokaz o usaglašenosti zahteva svog OH&S sistema upravljanja sa ovim OHSAS standardom, kao i o postignutim rezultatima.

Organizacija **mora** uspostaviti, primeniti i održavati proceduru (procedure) kojom se definiše upravljanje potrebno za identifikaciju, skladištenje, zaštitu, pretraživanje, vreme čuvanja i odbacivanje zapisa.

Zapisi moraju biti čitki, laki za identifikovanje i pretraživanje.

(2.1*) Na skoro identičan način prikazano je i u SRPS ISO 14001:2005

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

Izgled i oblici zapisa, njihovo ažuriranje i upravljanje njima propisuju su odgovarajućom dokumentovanom procedurom ili radnim uputstvom.

Ručno vođeni zapisi moraju biti:

- nebrisivi (ne koristiti grafitnu olovku) i
- jasni i čitljivi

uz obavezan unos datuma i potpis lica koja je unela podatke.

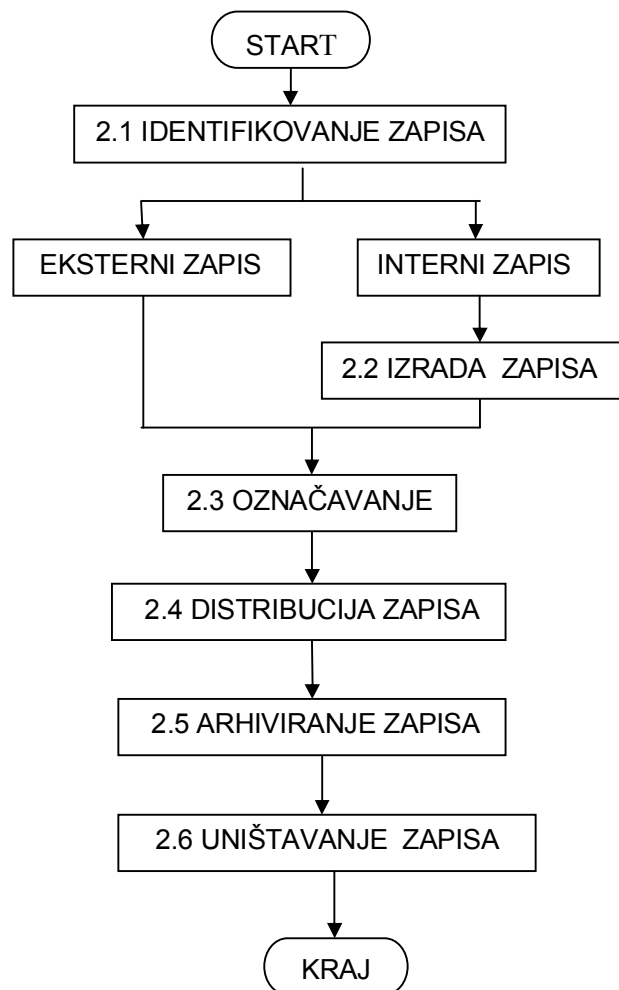
Svaka greška u zapisu mora se ispraviti precrtavanjem jednom crtom, a nakon toga unosom ispravke uz datum i potpis lica koja je izvršila ispravku.

Pogrešno unesen zapis mora biti vidljiv i čitljiv i posle izvršene izmene.

Kada se koristi obrazac, sva polja moraju biti popunjena (ako nema podataka stavlja se kosa crtica „/“)

Nije dozvoljena upotreba belila i višestruko precrtavanje i brisanje,

Aktivnosti na upravljanju zapisima obuhvataju kontrolisane aktivnosti identifikacije, pretarživanja, arhiviranja i odbacivanja, kako je to prikazano naslici 2.1 :

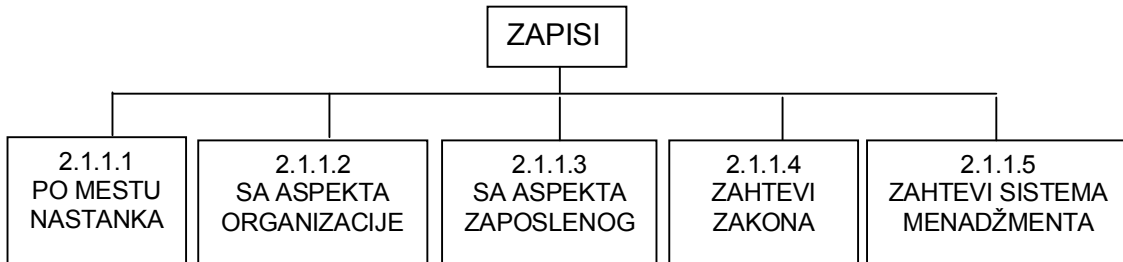
Sl. 2.1 Put zapisa

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

2.1 IDENTIFIKOVANJE ZAPISA

Zapise potrebne za dokazivanje izvedenih aktivnosti prepoznaje svaki zaposleni u organizaciji okviru svojih obaveza na realizaciji pojedinih procesa i zadataka.

2.1.1 VRSTE ZAPISA

Sl.2.2 Vrste zapisa

2.1.1.1 Zapisi po mestu nastanka po pravilu nastaju na samom mestu odvijanja aktivnosti i mogu biti:

- **Zapisi eksternog porekla**-nastaju u okruženju, a mogu biti izdati od strane državnih institucija, korisnika, isporučioaca ili drugih organizacija i
- **Zapisi internog porekla**-nastaju u toku odvijanja procesam bez obzira da li je njihova forma nastala u okruženju ili je definisana dokumentacijom sistema menadžmenta.

2.1.1.2 Zapisi sa aspekta organizacije koji mogu biti:

- ulazni zapisi koje organizacija prima iz okruženja i
- izlazni zapisi koje orgnaizacija šalje u okruženju.

2.1.1.3 Zapise sa aspekta zaposlenog- pripremaju neposredni izvršiooci predviđenih i obavljenih aktivnosti i njima dokazuju kako su to uradili pri čemu možemo razlikovati:

- zapise koji zaposleni primaju od zaposlenog ili iz okruženja i
- zapise koji zaposleni dostavljaju drugom zaposlenom ili šalje okruženju.

2.1.1.4 Zapisi po zahtevima zakona proizilaze iz :

- zahteva zakona vezanih za poslovanje organizacije i
- tehničkih propisa vezanih za proizvod.

2.1.1.5 Zapisi po zahtevima sistema menadžmenta proizilaze iz:

- zapisa definisani primenjenim memadžment standardom .

Pregled zapisa zahtevanih standardom SRPS ISO 9001:2008 prikazani su u nastavku:

- 5.6.1 preispitivanje od strane rukovodstva;
- 6.2.2 e zapisi o obrazovanju, obuci, veština i iskustvu;
- 7.1 d dokazi da procesi i proizvod ispunjavaju zahteve;
- 7.2.2 preispitivanje zahteva korisnika;
- 7.3.2 zahtevi za proizvod;
- 7.3.4 preispitivanje projektovanja i razvoja;
- 7.3.5 verifikacija projektovanja i razvoja;
- 7.3.6 validacija projektovanja i razvoja;
- 7.3.7 upravljanje izmenama projektovanja i razvoja;

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

- 7.4.1 vrednovanje isporučilaca;
- 7.5.2 d validacija procesa proizvodnje;
- 7.5.3 identifikacija proizvoda;
- 7.5.4 zapis o gubitku ili oštećenju imovine korisnika;
- 7.6 zapis o etaloniranju opreme za merenje i zapis o validnosti prethodnih rezultata merenja kada se utvrdi da oprema nije usaglašena sa zahtevima;
- 7.6 a zapis o osnovi koja je korišćena za etaloniranje;
- 8.2.2 zapis o internim proverama i njihovim rezultatima;
- 8.2.4 zokaz o usaglašenosti sa kriterijumima za proizvod;
- 8.3 zapis o neusaglašenosti;
- 8.5.2 e zapis o rezultatima preduzetih korektivnih mera i
- 8.5.3 d zapis o rezultatima preduzetih preventivnih mera.

- zapisa iz dokumentovanog sistema menadžmenta koje je organizacija sama utvrdila i tada postaju obavezni za sve na koga se odnose.

2.2 IZRADA ZAPISA

Zapise izrađuju-popunjavaju zaposleni u zavisnosti od njihovih obaveza u procesu realizacije aktivnosti što se propisuje odnosnim dokumenom sistema menadžmenta i mogu nastati:

- pisanjem izjava, izveštaja, dopisa u skladu sa uputstvima koja daju vrstu informacije koji zapis mora imati i
- popunjavanjem obrazaca: prijava, upitnika, anketa i vrši se praćenjem forme zapisa, odnosno popunjavanjem postojećih praznih polja.

Svaki zapis, pored oznake, mora imati datum i potpis lica koje je izradilo zapis, kao i potpis lica koje odobrava zapis ukoliko je to predviđenom odnosno lica koje je primilo zapis.

2.3 OZNAČAVANJE

2.2.2 Zapisi eksternog porekla

Prilikom prijema, eksterni zapisi se evidentiraju u knjizi protokola i označavaju odgovarajućom oznakom iz protokola. Ova oznaka i naziv zapisa koristi se u daljnjoj komunikaciji.

2.2.2 Zapisi internog porekla

Označavanje zapisa vrši se samo kad su oni sastavni deo Poslovnika o kvalitetu, procedura, uputstva ili drugih dokumenta sistema menadžmenta organizacije i obavlja se u skladu sa procedurom za upravljanje zapisima.

2.4 DISTRIBUCIJA ZAPISA

Popunjeni zapisi dostavljaju se drugima korisnicima radi dodatnog popunjavanja, odobravanja, korišćenja ili izradu drugih zapisa i mogu se obavljati u papirnoj formi ili elektronskim putem prema „listi distribucije zapisa“ (primer na slici 2-1) koja se daje u prilogu dokumenta kojim se zahteva zapis(procedura- uputstvo) na osnovu definisanih uputstva o upravljanju zapisima u samom dokumentu.

Tabela 2-1: Primer zaglavlja „liste distribucije zapisa“

LISTA DISTRIBUCIJE ZAPISA						
Zapis					Dostaviti	
Oznaka	naziv	datum	Broj kopija	Vreme čuvanja	Naziv funkcije ili lica kome se dostavlja	Broj kopija

UPRAVLJANJE ZAPISIMA

Zapisi sa sastanaka dostavljaju se onima koji su pozvani da prisustvuju sastanku, kao i onima kojima je dodeljen neki zadatak ili obaveza.

Preporučuje se da se, koristeći „listu distribucije zapisa“ izradi pregled zapisa po svakoj funkciji korisnika zapisa (primer obrasca dat u tabeli 2-II).

Tabela 2-II: Primer zaglavlja pregled zapisa po korisniku-funkciji

Logo	PREGLED KRISNIKA ZAPISA PO KORISNIKU-FUNKCIJI				
Korisnik	ZAPIS			ARHIVIRANJE	
Funkcija/ organizacioni deo	Naziv	Oznaka obrasca	Oznaka i naziv doku- menta kojim se zahteva	Način	Vreme (god)

2.5 ČUVANJE-ARHIVIRANJE ZAPISA

Korisnici zapisa odgovorni su za pravilan odnos prema zapisima: korištenje, čuvanje i izveštavanje po zapisima.

Primljene zapisi korisnici odlažu u odgovarajuće obeležene registratore ili na e-mejlu i čuvaju na radnom mestu ili u posebnoj arhivi u skladu sa propisanim načinom i vremenom u proceduri za upravljanje zapisima pri čemu se moraju poštovati odgovarajući zakonski propisi (Zakon o arhivskoj građi i arhiviranju i Zakon o računovodstvu).

Vreme čuvanja zapisa sistema menadžmenta koji nisu obuhvaćeni zakonom, organizacija sama propisuje. Preporučuje se da se vreme čuvanja ovih zapisa prilagodi vremenu važnosti i obnavljanju sertifikata (3-6 godina).

2.6 UNIŠTAVANJE ZAPISA

Zapisnici, kao i sva druga dokumenta organizacije, uništavaju se jednom godišnje-obično početkom godine:

- uništavanje rezanjem pisanih zapisa i
- brisanjem sa memorijskih kartica.

Ove aktivnosti obavlja posebno formirana komisija koja o tome izrađuje odgovarajući zapisnik.

3. ZAKLJUČAK

Ovaj rad ima za cilj da:

- ukaže na važnost upravljanja zapisima u cilju bolje saradnja između organizacijskih delova,
- pojednostavi pristup svim potrebnim informacijama,
- pomogne pri izradi procedure (uputstva) za upravljanje zapisima.
- obezbedi praćenje zapisa od formiranja i primene do arhiviranja i na kraju do uništavanja zapisa čiji je vek trajanja istekao

4. LITERATURA

- SRPS ISO 9001:2008. Sistem menadžmenta kvalitetom-Zahtevi
- Erdeljan Zdravko: Sistematičnost u dokumentovanju sistema menadžmenta
- Elizabeta Pavković: Dobra dokumentacijska praksa
- Tehnologija hrane.com: Zahtevi ISO 9001 koji se odnose na dokumentaciju, juni 2014
- Univerzitet „MEGATREND“, Beograd: Postupak za upravljanje zapisima sistema za menadžment kvalitetom
- Panevropski univerzitet „APERION“, Banja luka: Procedura kvaliteta- Upravljanje i kontrola zapisa o kvalitetu
- „BANJA LUKA COLLEGE“, Banja Luka: Procedura Kontrola zapisa o kvalitetu
- VIŠA TEHNIČKA ŠKOLA-Bjelovar: Procedura upravljanja dokumentima i zapisima